NICHOLAS EMILIOU
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2025. augusztus 1.[1]

C-748/23. sz. [Gekus][i] ügy

C. Limited
kontra
M. S.

(a Sąd Najwyższy [legfelsőbb bíróság, Lengyelország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – EUMSZ 267. cikk – Az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése – Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke – Nemzeti bíró kinevezésére irányuló eljárás – Bírói függetlenség és pártatlanság – *Nemo iudex in causa sua*”

I. Bevezetés

1. A „*nemo iudex in causa sua*” („senki sem lehet bíró a saját ügyében”) közismert latin jogelvet általában Edward Coke-nak, a 17. század fordulóján élt brit ügyvédnek tulajdonítják,[2] és azt többek között Justinianus császár *Corpus Iuris Civilis* című, Kr. u. 529-ből származó művének egy passzusa ihlette.[3] E jogelv ősi eredete aligha meglepő, hiszen a bírák pártatlanságának követelménye minden igazságszolgáltatási rendszer egyik alappillére.[4]

2. A mai napig a pártatlanság követelménye a „hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való”, az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 47. cikkében foglalt jog, valamint a „tisztességes tárgyaláshoz való”, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény (kihirdette: az 1993. évi XXXI. törvény; a továbbiakban: EJEE)

1 Eredeti nyelv: angol.

i A jelen ügy neve fiktív. Az nem egyezik az eljárásban részt vevő egyetlen fél valódi nevével sem

2 Lásd többek között: Yale, D. E. C., „Iudex in propria causa: An historical excursus”, *The Cambridge Law Journal*, 33. kötet, 1. sz., 1974, 80–96. o., és Neudorf, L., „Judicial independence: The judge as a third party to the dispute”, *Oxford University Comparative Law Forum 2*, 2015.

3 3.5.1. töredék: „neminem sibi esse iudicem vel ius sibi dicere debere” (senki sem dönthet saját ügyében vagy értelmezheti a jogot saját maga számára).

4 Lásd még: Ćapeta főtanácsnok Vivacom Bulgaria ügyre vonatkozó indítványa (C-369/23, EU:C:2024:612, 1. pont).

6. cikkének (1) bekezdésében foglalt jog egyik kulcsfontosságú eleme, amely jogok mindegyike utal „a törvény által [megelőzően] létrehozott független és pártatlan bíróságra”.[5] Számos nemzeti alkotmányban[6] és nemzetközi jogi eszközben[7] is szerepel.

3. A Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság, Lengyelország) által benyújtott jelen előzetes döntéshozatali kérelem a pártatlanság elvének jelentőségét és terjedelmét helyezi előtérbe. A jelen ügy a lengyel igazságszolgáltatási rendszer 2017-ben megkezdett reformjának összefüggésében merült fel, amely reform tárgyában a Bíróság[8] és az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB)[9] számos ítéletet hozott. Ezek az ítéletek a reform számos olyan hiányosságát állapították meg, amelyek aláássák az igazságszolgáltatás függetlenségét.

4. Ezek az ítéletek arra vezették a lengyel jogalkotót, hogy 2022-ben egy külön mechanizmust – a bírák függetlenségének és pártatlanságának tesztjét (a továbbiakban: függetlenségi és pártatlansági teszt) – vezessen be az ilyen kérdések kezelésére, amennyiben erre igény merül fel. A tesztet egy meghatározott bírói testület alkalmazza az eljárás *ad hoc* szakaszában. E teszt célja lényegében annak megállapítása, hogy a bírák kinevezésének állítólagos szabálytalanságai hatással lehettek-e a nemzeti bíróság összetételének jogszerűségére a szóban forgó ügyekben. A Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) által előterjesztett kérdések az e teszt végrehajtására vonatkozó nemzeti rendelkezésnek vagy bírói gyakorlatnak az uniós joggal való összeegyeztethetőségére vonatkoznak.

II. Nemzeti jog

5. A 2022. június 9-i ustawa o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw[10] (a legfelsőbb bíróságról szóló törvény és egyes más törvények módosításáról szóló törvény) által módosított, 2017. december 8-i ustawa o Sądzie Najwyższym[11] (a továbbiakban: a legfelsőbb bíróságról szóló törvény) 29. cikke a következőképpen rendelkezik:

„[…]

2. § A [Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság)] vagy szervei tevékenységeinek keretében nem lehet megkérdőjelezni a [bíróságok], az állam alkotmányos szervei vagy a felügyelő és jogvédelmi szervek jogszerűségét.

3. § A [Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság)] vagy más hatóság nem állapíthatja meg és nem értékelheti a bírák kinevezésének vagy az e kinevezésből eredő bírói tisztség gyakorlására vonatkozó jogkörnek a jogszerűségét.

[5] A „megelőzően” szó csak a Charta 47. cikkében szerepel.

[6] Például a Ciprusi Köztársaság alkotmánya 30. cikkének (2) bekezdésében.

[7] Például a bűnmegelőzésről és az elkövetőkkel szembeni bánásmódról szóló, 1985. augusztus 26. és szeptember 6. között Milánóban tartott hetedik ENSZ-kongresszus által 1985. szeptember 6-án elfogadott, az igazságszolgáltatás függetlenségére vonatkozó alapelvek 2. alapelve.

[8] Lásd többek között: 2019. június 24-i Bizottság kontra Lengyelország (A legfelsőbb bíróság függetlensége) ítélet (C-619/18, EU:C:2019:531); 2019. november 5-i Bizottság kontra Lengyelország (A rendes bíróságok függetlensége) ítélet (C-192/18, EU:C:2019:924); 2019. november 19-i A. K. és társai (A legfelsőbb bíróság fegyelmi tanácsának függetlensége) ítélet (C-585/18, C-624/18 és C-625/18, EU:C:2019:982).

[9] Lásd többek között: EJEB, 2021. július 22., Reczkowicz kontra Lengyelország (CE:ECHR:2021:0722JUD004344719); EJEB, 2021. november 8., Dolińska-Ficek és Ozimek kontra Lengyelország (CE:ECHR:2021:1108JUD004986819); EJEB, 2022. március 15., Grzęda kontra Lengyelország (CE:ECHR:2022:0315JUD004357218).

[10] Dz. U. 2022, poz. 1259.

[11] Dz. U. 2018, poz. 5.

4. § A [Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság)] bírája kinevezésének körülményei nem képezhetik az e bíró részvételével hozott határozat megtámadásának vagy e bíró függetlensége és pártatlansága kétségbe vonásának kizárólagos indokát.

5. § A függetlenség és pártatlanság követelményének a [Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság)] bírája vagy [az e] bíróságra kirendelt bíró általi tiszteletben tartása a 7. §-ban említett jogalany kérelmére a bíró kinevezésével kapcsolatos körülményekre és a kinevezését követő magatartására figyelemmel vizsgálható, ha az adott ügy körülményei között ez a jogalany helyzetére és az ügy jellegére figyelemmel a függetlenség vagy pártatlanság elvének az ügy kimenetelét érintő megsértéséhez vezethet.

6. § Az 5. §-ban említett követelmények teljesítésének megállapítása iránti kérelmet a [Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság)] olyan bírájával vagy az e bírósághoz kirendelt olyan bíróval szemben lehet benyújtani, aki olyan ítélkező testületben vesz részt, amely az alábbiakat vizsgálja:

1. jogorvoslati kérelem;

[…]

7. § A 6. §-ban említett esetekben a [Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság)] előtti eljárásban részt vevő bármely fél jogosult ilyen kérelem benyújtására.

[…]

15. § A [Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság)] a kérelmet a kérelemmel érintett bíró meghallgatását követően, kivéve, ha a meghallgatás lehetetlen vagy komoly nehézségekbe ütközik, a [Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság)] valamennyi tagja közül sorshúzás útján kiválasztott öt bíróból álló tanácsban, zárt ülésen vizsgálja meg. A bíró írásbeli észrevételeket tehet. Az érintett bírót ki kell zárni a sorshúzásból.

[…]

21. § A kérelem elbírálását követően hozott végzéssel szemben a [Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság)] előtt a [Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság)] valamennyi tagja közül sorshúzás útján kiválasztott hét bíróból álló ítélkező testülethez lehet fellebbezni. Az érintett bírót és a megtámadott végzés meghozatalában részt vevő bírót ki kell zárni a sorshúzásból.”

III. A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

6. Az alapeljárás tárgyát a C. Limited írországi székhelyű társaság (a továbbiakban: felperes) és egy ír magánszemély, M. S. (a továbbiakban: alperes) közötti jogvita képezi. E jogvita a feleknek a Lengyelország területén végrehajtott jogügyletekkel kapcsolatos kötelezettségeire és felelősségére vonatkozik.

7. 2021. június 10-én a Sąd Apelacyjny w Warszawie (varsói fellebbviteli bíróság, Lengyelország) arra kötelezte az alperest, hogy fizessen meg egy pénzösszeget a felperes részére.

8. Az alperes 2021. július 29-én a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet[12] 45. cikke (1) bekezdésének a) pontjával összefüggésben értelmezett 46. cikke alapján azt kérte, hogy a High Court (felsőbíróság, Írország) tagadja meg a Sąd Apelacyjny w Warszawie (varsói fellebbviteli bíróság) által hozott ítélet elismerését és végrehajtását. Az alperes azzal érvelt, hogy megsértették a törvény által létrehozott bírósághoz való jogát, mivel az ítéletet hozó ítélkező testületben olyan bíró volt jelen, akit a Minister Sprawiedliwości (igazságügyi miniszter, Lengyelország) jogellenesen rendelt ki.

9. Ezzel egyidejűleg az alperes a Sąd Apelacyjny w Warszawie (varsói fellebbviteli bíróság) ítélete ellen felülvizsgálati kérelemet terjesztett elő a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) előtt. A felülvizsgálati kérelem elbírálására háromtagú ítélkező testületet jelöltek ki, amely tagok között szerepelt JG bíró.

10. A felperes 2023. szeptember 27-én a legfelsőbb bíróságról szóló törvény 29. cikkében meghatározott eljárásnak megfelelően kérelmet nyújtott be a függetlenségi és pártatlansági teszt elvégzésére JG bíró vonatkozásában. E tekintetben a felperes különösen a kinevezésének körülményeire hivatkozott. JG bírót – amint arra a felperes rámutatott – a Krajowa Rada Sądownictwa (nemzeti igazságszolgáltatási tanács, Lengyelország; a továbbiakban: KRS) határozata alapján nevezték ki az Izba Cywilna Sądu Najwyższego (a legfelsőbb bíróság polgári tanácsa) bírájává. E határozat végrehajtását azonban – a KRS új összetétele miatt – a Naczelny Sąd Administracyjny (legfelsőbb közigazgatási bíróság, Lengyelország) végzésével felfüggesztették. Az említett bíróság végül megsemmisítette a határozatot. A felperes emellett JG bírónak a bírói kinevezését követő magatartására is hivatkozott.

11. A Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) öt bíráját sorshúzással választották ki a függetlenségi és pártatlansági teszt iránti kérelmet tárgyaló, öt bíróból álló ítélkező testületbe. E testület a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) két, 2018 előtt kinevezett bírájából és három, az új összetételű KRS javaslatára kinevezett bíróból áll.

12. Az említett kérelem elfogadhatóságának alaki vizsgálata során a kérdést előterjesztő bíróság – az egyesbíróként eljáró előadó bíró, aki egyúttal az említett öt bíróból álló ítélkező testület elnöke is – kétségeit fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy miként kell értelmezni és alkalmazni a legfelsőbb bíróságról szóló törvény 29. cikkének 5. §-át annak érdekében, hogy az összeegyeztethető legyen az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésével és a Charta 47. cikkével.

13. A kérdést előterjesztő bíróság különösen azt illetően fejezi ki kétségeit, hogy a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság követelményének megfelel-e a felperes kérelmének elbírálására sorshúzással kijelölt öt bíróból álló tanács három tagja, mivel kinevezésük módja miatt a vizsgált bíróhoz nagyon hasonló helyzetben vannak.

[12] HL 2012. L 351., 1. o.; helyesbítés: HL 2018. L 33., 6. o.

14. E körülmények között a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság, Lengyelország) egyesbíróként eljárva úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett második albekezdését, hogy már maguk a bírói kinevezés körülményei is utalhatnak arra, hogy a bíró nem felel meg a függetlenség és a pártatlanság követelményének, ha olyan bíróság létrehozásához vezetnek, amely sérti az egyén bírósághoz forduláshoz való jogát, vagy esetleg az e követelményeknek való meg nem felelést az támasztja alá, hogy a bíró (a határozathozatali tevékenységben való részvétele útján) passzívan elfogadja a bírói kinevezési eljárásának szabálytalanságát, amely az egyén bírósághoz forduláshoz való jogát sértő bíróság létrehozásához vezet?

2) Úgy kell-e értelmezni az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett második albekezdését, hogy a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) bírájának úgynevezett pártatlansági vizsgálatával kapcsolatos ügyben nem ítélkezhetnek azok a bírák, akiknek részvétele – a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) bírói tisztségére az ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (a nemzeti igazságszolgáltatási tanácsról szóló törvény és egyes más törvények módosításáról szóló, 2017. december 8-i törvény) […] rendelkezéseinek megfelelő összetételű Krajowa Rada Sądownictwa (nemzeti igazságszolgáltatási tanács) javaslatára való kinevezésük miatt – sérti az egyén bírósághoz forduláshoz való jogát?

3) A második kérdésre adott igenlő válasz esetén úgy kell-e értelmezni az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett második albekezdését, hogy a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) köteles az úgynevezett pártatlansági vizsgálattal kapcsolatos ügyben az ítélkező testületet e bírák részvétele nélkül létrehozni, végső esetben pedig az ilyen ügyekben öt bíróból álló ítélkező testület eljárásáról rendelkező nemzeti szabályozást mellőzni, és a kérelmet e bírák részvétele nélkül, a nemzeti jog által előírt eltérő összetételben elbírálni?”

15. A jelen eljárásban a felperes, az alperes, a holland, a belga és a lengyel kormány, valamint az Európai Bizottság terjesztett elő írásbeli észrevételeket. A 2025. június 4-i tárgyaláson az alperes, a lengyel kormány és a Bizottság szóban is előadta az érvelését.

IV. Elemzés

16. Az alábbi szakaszokban először a kérdések elfogadhatóságát (A), majd azok érdemi részét (B) vizsgálom meg. A Bíróság kérésének megfelelően azonban elemzésem elsősorban két szempontra fog összpontosítani: i. az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdés elfogadhatóságára; és ii. a második kérdés érdemi részére.

A. Az elfogadhatóság

17. Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében főszabály szerint a jogvitát tárgyaló és a meghozandó határozatért felelős nemzeti bíróság feladata annak eldöntése, hogy az ügy sajátos jellemzőire tekintettel az ítélet meghozatala szempontjából szükséges-e az előzetes döntéshozatalra utalás, és valóban relevánsak-e a Bíróságnak feltett

kérdések.[13]

18. Ebből következik, hogy az uniós jogra vonatkozó kérdések releváns voltát vélelmezni kell. A Bíróság csak akkor tagadhatja meg a nemzeti bíróság előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéséről való határozathozatalt, ha valamely uniós jogi szabály kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli és jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson.[14] Különösen, a Bíróság kiemelte, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás egyik előfeltétele a nemzeti bíróság előtt ténylegesen folyamatban lévő jogvita, amelynek keretében a nemzeti bíróságnak az előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletet tekintetbe vevő határozatot kell hoznia.[15]

19. Az említett ítélkezési gyakorlat fényében fogom most megvizsgálni a jelen ügyben előterjesztett három kérdés elfogadhatóságát.

20. A felperes kifogást emelt az *első kérdés* elfogadhatóságával kapcsolatban, mivel úgy véli, hogy az e kérdésre adott válasz nem releváns a függetlenségi és pártatlansági teszt alkalmazásának vizsgálata szempontjából. Hangsúlyozza, hogy a teszt alkalmazása nemcsak a szóban forgó bíró bírói kinevezésének körülményein alapul, hanem más elemeken is, például e bírónak a kinevezést követő magatartásán.

21. Ez a kifogás számomra nem meggyőző. Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi a Bíróságtól, hogy az EUSZ 19. cikk (1) bekezdését a Charta 47. cikkével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy már maguk a bírói kinevezés körülményei is utalhatnak arra, hogy a bíró nem felel meg a függetlenség és pártatlanság e rendelkezésekben foglalt követelményének.

22. Amennyiben a Bíróság e kérdésre igenlő választ adna, a kérdést előterjesztő bíróság a vonatkozó feltételek teljesülése esetén anélkül adhatna helyt a felperes kérelmének, hogy mérlegelnie kellene, hogy az általa előterjesztett egyéb elemek bírnak-e valamilyen jelentőséggel. Következésképpen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés relevánsnak tűnik a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő jogvita megoldása szempontjából.

23. A tárgyaláson a felek az előzetes döntéshozatalra előterjesztett *második és harmadik kérdés* elfogadhatóságát is megvitatták. A fő kérdés, amellyel foglalkoztak, az volt, hogy a kérdést előterjesztő bíróság figyelembe veheti-e a Bíróság által adott válaszokat. E tekintetben valóban felmerülhetnek bizonyos kétségek abból a tényből eredően, hogy a jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság egy egy főből álló ítélkező testület, amelynek tagja az előadó bíró, aki egyben a felperes által benyújtott kérelem megvizsgálására illetékes öt bíróból álló ítélkező testület elnöke is. A legfelsőbb bíróságról szóló törvény nem tartalmaz továbbá konkrét szabályokat a függetlenségi és pártatlansági teszt iránti kérelmet vizsgáló testületbe sorshúzás útján kiválasztott bírák elfogultságára és kizárására vonatkozóan. Lényegében az állt a vita középpontjában, hogy a kérdést előterjesztő bíróság képes-e orvosolni minden olyan esetleges problémát, amelyet a Bíróság az előterjesztett kérdések vizsgálata során azonosít.

[13] Lásd ebben az értelemben: 2025. február 25-i Sąd Rejonowy w Białymstoku és Adoreikė ítélet (C-146/23 és C-374/23, EU:C:2025:109, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[14] Uo.

[15] Lásd ebben az értelemben: 2024. január 9-i G. és társai (A rendes bíróságok bíráinak kinevezése Lengyelországban) ítélet (C-181/21 és C-269/21, EU:C:2024:1, 64. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; a továbbiakban: G. és társai ítélet).

24. E tekintetben a tárgyaláson felszólaló valamennyi fél a második és harmadik kérdés elfogadhatósága mellett érvelt. Különösen hangsúlyozták, hogy a nemzeti jognak a tisztességes eljáráshoz való jog tiszteletben tartását előíró szabályai és elvei a nemzeti eljárás bármely szakaszában alkalmazandók, beleértve az alapeljárás tárgyát képező előzetes és járulékos szakaszt is. Olyan konkrét rendelkezések hiányában, amelyek lehetővé tennék a kérdést előterjesztő bíróság számára, hogy orvosolja e jog esetleges megsértését, e bíróság – e felek szerint – a nemzeti jog általános elveihez és szabályaihoz fordulhatna, és lenne köteles fordulni. Ezek az elvek és szabályok – különösen az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének és a Charta 47. cikkének, valamint az EJEE 6. cikk (1) bekezdésének fényében értelmezve – azt eredményeznék, hogy minden olyan bírót ki kellene zárni az ítélkező testületből, akinek függetlensége vagy pártatlansága a nyilvánosság szemében kétséges lehet.

25. Én is úgy vélem, hogy a második és a harmadik kérdés elfogadható.

26. Ezen a ponton emlékeztetni kell arra, hogy – amint azt a Bíróság következetesen kimondta – az alapügy tárgyát képező jogvitának és az értelmezni kért uniós jogi rendelkezéseknek *kapcsolódniuk* kell egymáshoz, hogy az értelmezés a kérdést előterjesztő bíróság által meghozandó határozat szempontjából objektíve szükséges legyen.[16]

27. Bár a kérdést előterjesztő bíróság által felvetett kérdés nem az uniós jog valamely olyan anyagi jogi rendelkezését érinti, amely a felperes és az alperes közötti viszonyban alkalmazható lehet, az uniós jog azon rendelkezései, amelyekre az előterjesztett kérdések vonatkoznak, egyértelműen kapcsolódnak az alapügy tárgyát képező jogvitához.[17] Nem vitatott, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előtt jelenleg egy olyan jogvita van folyamatban, amelyben a peres eljárást megelőzően valódi eljárási jellegű kérdés merült fel, amely az említett bíróság megfelelő összetételére vonatkozik annak érdekében, hogy a felek egyike által előterjesztett konkrét kérelmet megtárgyalja és elbírálja.

28. A Bíróság következetesen megválaszolta az ilyen körülmények között előterjesztett kérdéseket, amennyiben az uniós jognak a kérdést előterjesztő bíróság által kért értelmezése segíthet megoldani azokat az eljárási problémákat, amelyekkel az említett bíróságnak szembe kell néznie, mielőtt a jogvita érdemében dönthetne.[18]

29. Ez a megközelítés *a fortiori* helyénvaló a jelen ügyben, mivel a felperesnek a kérdést előterjesztő bíróság által vizsgálandó kérelme a fellebbezés tárgyát képező ügyben eljáró bíró függetlenségére vagy pártatlanságára vonatkozik. A gyakorlatban az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdésről való döntés megtagadása azt jelentené, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak egy adott ítélkező testület bírói függetlenségének vagy pártatlanságának lehetséges kérdésével kellene foglalkoznia, miközben maga is potenciálisan érintett ugyanebben a problémában. A Bíróság ilyen megközelítése paradox lenne.

[16] Lásd e tekintetben: 2020. március 26-i Miasto Łowicz és Prokurator Generalny ítélet (C-558/18 és C-563/18, EU:C:2020:234, 48. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; a továbbiakban: Miasto Łowicz ítélet).

[17] E kérdést illetően lásd: Miasto Łowicz ítélet, 49–52. pont.

[18] Lásd például: 2019. november 19-i A. K. és társai (A legfelsőbb bíróság fegyelmi tanácsának függetlensége) ítélet (C-585/18, C-624/18 és C-625/18, EU:C:2019:982, 99. és 100. pont); 2021. október 6-i W.Ż. (A legfelsőbb bíróság rendkívüli felülvizsgálati és közjogi tanácsa – Kinevezés) ítélet (C-487/19, EU:C:2021:798, 93. és 94. pont); 2021. november 16-i Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim és társai ítélet (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, 48. és 49. pont; a továbbiakban: Prokuratura Rejonowa ítélet).

30. A jelen ügy tehát különbözik azoktól, amelyekben a nemzeti bíróságok olyan ügyekben küldtek előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, amelyek elbírálására nyilvánvalóan nem rendelkeztek hatáskörrel,[19] már nem voltak előttük folyamatban, vagy tárgytalanná váltak.[20] Meg kell továbbá különböztetni azoktól az ügyektől, amelyekben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések olyan kérdésekre vonatkoznak, amelyekről már véglegesen döntöttek, vagy amelyek az eljárás olyan szakaszára vonatkoznak, amely már véglegesen lezárult.[21] Ugyanígy, a jelen ügy eltér azoktól az ügyektől is, amelyekben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések az uniós jog olyan rendelkezéseire vonatkoztak, amelyek az alapeljárásban nem voltak alkalmazhatók, noha azok az akkor folyamatban lévő hasonló bírósági eljárásokban[22] vagy az alapeljáráshoz kapcsolódó hipotetikus jövőbeli bírósági eljárásokban relevánsak voltak.[23]

31. Általánosabban szólva, a jelen ügyben nem arról van szó, hogy a nemzeti bíróság megragadja az ügy által kínált lehetőséget – ahol főszabály szerint nem merül fel valódi uniós jogi kérdés –, hogy a Bíróságnak a nemzeti igazságszolgáltatási rendszer általános vagy strukturális jellegű szempontjaira vonatkozó kérdéseket tegyen fel. A kérdést előterjesztő bíróság által felvetett kérdések teljes mértékben relevánsak a jelen ügy szempontjából, és meghatározhatják a jogvita sorsát, ami aztán közvetlen hatással van az Írországban az 1215/2012 rendelet alapján megindított elismerési és végrehajtási eljárásra. Ez utóbbi szintén olyan elem, amelyet nem lehet figyelmen kívül hagyni.[24]

32. A relevancia fenti megállapítása a tárgyaláson tárgyalt érvek alapján nem kérdőjelezhető meg.

33. Először is, lényegtelen az a tény, hogy a kérdést előterjesztő bíróság az adott ügyben egy egy főből álló ítélkező testület, amelynek tagja az előadó bíró, aki egyben a felperes kérelmének elbírálásával megbízott öt bíróból álló ítélkező testület elnöke is. A Prokuratura Rejonowa ítéletében a Bíróság nagyon hasonló helyzettel szembesült, és úgy ítélte meg, hogy ez a szempont nem zárja ki a kérelem elfogadhatóságát.[25]

34. Nyilvánvaló, hogy a kérelem elfogadhatósága ilyen esetekben attól függ, hogy az EUMSZ 267. cikk szerinti előzetes döntéshozatal iránti kérelmet előterjesztő ítélkező testület „tagállami bíróságként” jár-e el. Egy vagy több, egyénileg vagy közösen eljáró bíró nem minősül annak. Formálisan ki kell őket jelölni egy olyan konkrét jogvita elbírálására, amely jelenleg folyamatban van, és amelynek eldöntésére hatáskörrel rendelkeznek. Ennélfogva az egyesbíró az ügy körülményeitől és a vonatkozó nemzeti szabályoktól függően lehet, hogy az EUMSZ 267. cikk értelmében vett „bíróságnak” minősül, de lehet, hogy nem.

[19] Lásd többek között: 2018. szeptember 6-i Di Girolamo ítélet (C-472/17, EU:C:2018:684); 2019. december 17-i Di Girolamo ítélet (C-618/18, EU:C:2019:1090).

[20] Lásd többek között: 1998. március 12-i Djabali ítélet (C-314/96, EU:C:1998:104, 21. és 22. pont).

[21] Lásd többek között: G. és társai ítélet, 74–80. pont.

[22] Lásd többek között: 2014. június 5-i Antonio Gramsci Shipping és társai végzés (C-350/13, EU:C:2014:1516, 11. és 12. pont); 2015. február 10-i Liivimaa Lihaveis végzés (C-175/13, EU:C:2015:80, 20. pont).

[23] Lásd többek között: 1994. május 16-i Monin Automobiles végzés (C-428/93, EU:C:1994:192, 12–15. pont), Prokuratura Rejonowa ítélet, 93. és 94. pont.

[24] Lásd ebben az értelemben: Miasto Łowicz ítélet, 49. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

[25] Lásd: Prokuratura Rejonowa ítélet, 40–50. pont. Lásd még részletesebben: Bobek főtanácsnok ugyanezen ügyekre vonatkozó indítványa (EU:C:2021:403, 48–66. és 73–129. pont; a továbbiakban: a Prokuratura Rejonowa ügyre vonatkozó indítvány).

35. Ezt a közelmúltban a G. és társai ítélet is megerősítette: pusztán az a tény, hogy egy adott bíró egy ügyben előadó bíróként jár el, nem jelenti azt, hogy egyedül eljárva jogosult lenne az EUMSZ 267. cikk szerinti előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a Bírósághoz intézni. Amint a Bíróság megállapította, e bíró „egyedül eljárva [nem vehetné figyelembe] a Bíróság által az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseire adott esetleges válaszokat”. [26]

36. A jelen ügyben felmerült helyzet azonban eltér a G. és társai ítéletben tárgyalt helyzettől. A hatáskörrel rendelkező ítélkező testület elnöke kéri az eljárás előzetes szakaszában, hogy a Bíróság döntsön egy olyan, a peres eljárást megelőzően felmerült kérdésről, amely potenciálisan érinti az ítélkező testület megfelelő létrehozását, és ennek következtében a jövőbeni tevékenységének jogszerűségét. Értelmezésem szerint ugyanis a kérdést előterjesztő bíróság jelenleg az eljárás azon szakaszánál tart, amelyben kizárólag a felperesnek a függetlenségi és pártatlansági mechanizmus alkalmazására irányuló kérelmének elfogadhatóságát értékeli.

37. Bobek főtanácsnok a Prokuratura Rejonowa ügyre vonatkozó indítványában rámutatott arra, hogy az igazságszolgáltatási szervek elnökei, és ami a konkrét eljárást illeti, a tanácsok vagy az ítélkező testületek elnökei általában nemcsak további hatáskörökkel rendelkeznek, hanem többletfeladatokkal is. Az elnököknek többek között az eljárást, valamint az általuk elnökölt testület belső tanácskozásait is felügyelniük kell. Ennek megfelelően észszerűnek találta, hogy az ítélkező testület elnöke kötelességének tekinti, hogy előzetesen biztosítsa a testület megfelelő összetételét. [27]

38. A tárgyaláson feltett azon kérdésre, hogy ezek a megfontolások alkalmazhatók-e a szóban forgóhoz hasonló nemzeti eljárásra, a lengyel kormány igenlő választ adott. Az említett kormány azt is megerősítette, hogy a nemzeti jog szerint az ítélkező testület elnöke különböző lépéseket tehet annak érdekében, hogy elkerülje az általa elnökölt testület jogellenes összetételét. Kérheti például a legfelsőbb bíróság elnökét, hogy bonyolítson le új sorsolást az ítélkező testületben részt venni nem tudó bírák helyettesítése céljából.

39. Ez elvezet a következő pontomhoz.

40. A relevancia fenti megállapítását az sem kérdőjelezheti meg, hogy a nemzeti jog egyetlen rendelkezése (vagy a nemzeti bírói gyakorlat) sem teszi kifejezetten lehetővé, hogy a kérdést előterjesztő bíróság olyan intézkedéseket hozzon, amelyek célja a vonatkozó nemzeti eljárási szabályok és az uniós jog közötti esetleges összeegyeztethetetlenség helyzetének orvoslása, amelyet a Bíróság ítélete állapíthat meg.

41. Az EUMSZ 267. cikk alapján előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés elfogadhatóságát a Bíróság következetesen a nemzeti jogban a nemzeti jog és az uniós jog közötti esetleges összeegyeztethetetlenség megszüntetésére rendelkezésre álló eljárási utaktól függetlenül értékelte. [28] Általánosan elfogadott, hogy „az [uniós] jog természetében rejlő követelményekkel összeegyeztethetetlen valamely nemzeti jogrendszer minden olyan rendelkezése, illetve minden olyan jogalkotási, közigazgatási, vagy bírósági gyakorlat, amely csökkentené az uniós jog hatékonyságát azáltal, hogy megfosztja az e jog alkalmazására hatáskörrel rendelkező bíróságot

[26] G. és társai ítélet, 69–72. pont.

[27] A Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim és társai egyesített ügyekre vonatkozó indítvány (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:403, 63–66. pont).

[28] Lásd: a Prokuratura Rejonowa ügyre vonatkozó indítvány, 90. pont.

azon jogtól, hogy már az alkalmazás időpontjában minden szükséges lépést megtehessen annak érdekében, hogy a közvetlenül alkalmazandó [uniós] normák teljes hatékonyságának esetleges akadályát képező nemzeti jogszabályi rendelkezésektől eltekintsen”. [29]

42. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés tárgya ugyanis pontosan erre a kérdésre vonatkozik. Röviden összefoglalva, a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi a Bíróságtól, hogy mit kell tennie a legfelsőbb bíróságról szóló törvény 29. cikke és az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése közötti esetleges összeegyeztethetetlenség orvoslása érdekében. A kérdést előterjesztő bíróságnak a korrekciós intézkedések meghozatalára a nemzeti jog jelenlegi állása szerint fennálló állítólagos képtelenségére vonatkozó érvek tehát az uniós jog azon rendelkezéseiből eredő lehetséges következményekre vonatkoznak, amelyekre az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés vonatkozik, különösen az uniós jog elsőbbségére tekintettel. Ezek az érvek egyértelműen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés érdemére vonatkoznak, és így nem vezethetnek a kérdések elfogadhatatlanságának megállapításához. [30]

43. Ebben az összefüggésben hozzátenném, hogy a tárgyaláson a lengyel kormány azt is hangsúlyozta, hogy *de jure* semmi sem zárja ki, hogy valamelyik fél az ítélkező testület egy vagy több bírájának kizárását kérje, ami elindítaná a kérelem elbírálására vonatkozó eljárást. Feltételezem továbbá, hogy az elfogultságra vonatkozó nemzeti szabályok az eljárás ezen szakaszában is teljes mértékben alkalmazandók. Ennek minden olyan bírót, aki a Bíróság jelen ügyben hozott ítéletének fényében úgy véli, hogy valamilyen pártatlansági probléma érinti, arra kell ösztönöznie, hogy önként tartózkodjon az ítélkező testületben való részvételtől.

44. Összefoglalva, az ügy irataiban nem látok semmit, ami megcáfolná a fenti 18. pontban említett relevancia vélelmét. Következésképpen úgy vélem, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és a harmadik kérdés is elfogadható.

B. Az ügy érdeméről

1. Az első kérdés

45. Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi a Bíróságtól, hogy az EUSZ 19. cikk (1) bekezdését a Charta 47. cikkével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy már maguk a bírói kinevezés körülményei is utalhatnak arra, hogy a bíró nem felel meg a függetlenség és pártatlanság követelményének, és így ez a törvény által megelőzően létrehozott bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz való jog megsértéséhez vezet.

46. A kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy nemzeti szinten a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) keretein belül a függetlenségi és pártatlansági teszt alkalmazásának elfogadhatóságát illetően kétféle ítélkezési gyakorlat létezik. A szóban forgó nemzeti rendelkezések (nevezetesen a legfelsőbb bíróságról szóló törvény 29. cikke) egyik értelmezése szerint az ilyen teszt elvégzésére irányuló kérelemben nemcsak a bíró kinevezésének jogellenes körülményeit kell megjelölni (és bizonyítani), hanem figyelembe kell venni a bírónak a kinevezést követő magatartását, valamint azt is, hogy a függetlenség és pártatlanság követelményének való meg nem felelés milyen hatással volt a szóban forgó ügy kimenetelére. A nemzeti rendelkezés másik értelmezése szerint a bírói

[29] Lásd például: 1978. március 9-i Simmenthal ítélet (106/77, EU:C:1978:49, 22. és 23. pont); 2010. szeptember 8-i Winner Wetten ítélet (C-409/06, EU:C:2010:503, 56. és 57. pont).

[30] Lásd ebben az értelemben: 2021. október 6-i W.Ż. (A legfelsőbb bíróság rendkívüli felülvizsgálati és közjogi tanácsa – Kinevezés) ítélet (C-487/19, EU:C:2021:798, 90. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

kinevezés körülményei önmagukban elegendőek lehetnek ahhoz, hogy kétségbe vonják a bíró pártatlanságát vagy függetlenségét, és a kérelmezőnek így nem kell további elemekre hivatkoznia e célból.

47. Úgy tűnik számomra, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által felvetett kérdésre a Bíróság ítélkezési gyakorlatában találhatunk választ.

48. A Simpson ítéletben a Bíróság megállapította, hogy a bírák kinevezésének szabálytalansága önmagában is a független, pártatlan és a törvény által megelőzően létrehozott bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz való jog megsértését jelenti. Ez az eset akkor áll fenn, „ha e szabálytalanság olyan természetű és súlyú, hogy azzal a valós veszéllyel jár, hogy más hatalmi ágak – különösen a végrehajtó hatalom – jogosulatlanul gyakoroljanak valamely mérlegelési jogkört, veszélyeztetve a kinevezési eljárás eredményének feddhetetlenségét, ezáltal kétséget ébresztve a jogalanyokban az érintett bíró vagy bírák függetlenségét és pártatlanságát illetően, amely eset fennáll, amikor a bírósági rendszer kialakításának és működésének szerves részét képező alapvető szabályokról van szó”. [31]

49. Az Ástráðsson ítéletében az EJEB nagytanácsa nagyon hasonló következtetésre jutott. Az említett bíróság három szempontú tesztet alkalmazott annak megállapítására, hogy a jogellenes bírói kinevezés önmagában véve sérti-e az EJEE 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt, a „törvény által létrehozott bírósághoz” való jogot. Az EJEB lényegében azt vizsgálta, hogy: i. a bírák kinevezésére vonatkozó nemzeti szabályok nyilvánvaló megsértésére került-e sor, ii. a jogsértés a bírák kinevezését szolgáló, alapvető fontosságú törvényt érintett-e, valamint iii. a jogsértést a nemzeti bíróságok ténylegesen felülvizsgálták-e és orvosolták-e. Az EJEB különösen hangsúlyozta annak szükségességét, hogy a jogsértést „»a törvény által létrehozott bíróság« követelményének tárgya és célja fényében kell értékelni, azaz az igazságszolgáltatás arra való képességének biztosítása érdekében, hogy bármilyen szükségtelen beavatkozástól mentesen lássa el feladatait, és ily módon megőrizze a jogállamiságot és a hatalommegosztást”. Így az EJEB megállapította, hogy „azokat a tisztán technikai jellegű szabálytalanságokat, amelyek nincsenek hatással a kinevezési eljárás jogszerűségére, úgy kell tekinteni, hogy azok nem érték el a vonatkozó küszöböt”. [32]

50. A fenti elveket a Bíróság a későbbi ítélkezési gyakorlatában következetesen megerősítette, [33] és konkrétan a Krajowa Rada Sądownictwa ítélet alapjául szolgáló ügyben alkalmazta. Ebben az ügyben a Bíróság elfogadhatatlannak nyilvánította a Sąd Najwyższy (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych) (legfelsőbb bíróság [rendkívüli felülvizsgálati és közjogi tanács], Lengyelország) előzetes döntéshozatal iránti kérelmét. A Bíróság kimondta, hogy a szóban forgó ítélkező testület az azt alkotó bírák kinevezésének módja miatt nem minősül a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróságnak, így e testület nem minősül az EUMSZ 267. cikk értelmében vett „bíróságnak”. [34]

51. Ebben az összefüggésben hasznos lehet emlékeztetni arra, hogy a Bíróság az ítélkezési gyakorlatában következetesen hangsúlyozta a bírói kinevezési eljárás fontosságát. A Bíróság megállapította, hogy tekintettel azokra az alapvető következményekre, amelyekkel ezen eljárás a

[31] 2020. március 26-i Review Simpson kontra Tanács és HG kontra Bizottság ítélet, C-542/18 RX-II és C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, 75. pont.

[32] EJEB, 2020. december 1., Guðmundur Andri Ástráðsson kontra Izland (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, 244–252. §).

[33] Lásd különösen: 2021. október 6-i W.Ż. (A legfelsőbb bíróság rendkívüli felülvizsgálati és közjogi tanácsa – Kinevezés) ítélet (C-487/19, EU:C:2021:798, 130. pont); 2022. március 29-i Getin Noble Bank ítélet (C-132/20, EU:C:2022:235, 122. pont).

[34] 2023. december 21-i Krajowa Rada Sądownictwa (A bírói tisztség további betöltése) ítélet (C-718/21, EU:C:2023:1015, 30–78. pont).

jog uralma által szabályozott demokratikus államban az igazságszolgáltatás megfelelő működésére és legitimitására nézve jár, az ilyen eljárás szükségképpen a „törvény által létrehozott bíróság” fogalmának szerves részét képezi. [35]

52. A fentiek fényében úgy vélem, hogy a bírák kinevezési eljárásának bizonyos hiányosságai önmagukban is arra utalhatnak, hogy a szóban forgó bírák nem felelnek meg a függetlenség és pártatlanság követelményének. Ilyen esetekben az e tekintetben kifogást emelő fél nem kötelezhető arra, hogy e mulasztás alátámasztására további elemeket mutasson be. E tekintetben megjegyzem, hogy a jelen eljárásban észrevételeket benyújtó valamennyi fél – néhány árnyalatnyi eltéréssel – egyetért ezzel a következtetéssel.

53. Úgy tűnt azonban a tárgyaláson, hogy a Bizottság némileg megváltoztatja az írásbeli észrevételeiben foglalt álláspontját. E tekintetben a Bíróságnak a jelen indítvány 37. lábjegyzetében hivatkozott, Openbaar Ministerie ítéleteire hivatkozva hangsúlyozta annak fontosságát, hogy mérlegelni kell, hogy a jogellenes kinevezés milyen hatással lehet egy konkrét jogvitára. Emlékeztetni kell arra, hogy ezek az ügyek a 2002/584/IB kerethatározat szerinti európai elfogatóparancs végrehajtására vonatkoztak. [36] A Bíróság ítéleteiben lényegében megállapította, hogy amennyiben a végrehajtó igazságügyi hatóság olyan információkkal rendelkezik, amelyek a kibocsátó tagállam igazságszolgáltatásának függetlenségét érintő rendszerszintű vagy általános hiányosságok fennállásáról tanúskodnak, különösen a bírói hatalom tagjainak kinevezésére irányuló eljárást illetően, csakis akkor tagadhatja meg a végrehajtást, ha megállapítja, hogy az ügy sajátos körülményeire tekintettel alapos okkal feltételezhető, hogy ezek a hiányosságok azon valós veszély fennállásához vezethetnek, hogy az érintett személynek sérül a törvény által megelőzően létrehozott, független és pártatlan bíróság előtti tisztességes eljáráshoz való alapvető joga. [37]

54. Nehezen értem, hogy a Bizottság milyen alapon von párhuzamot a jelen üggyel.

55. A kétlépcsős tesztet eredetileg olyan helyzetekben fogalmazták meg, amelyekben olyan személyek védelméről van szó, akik az embertelen vagy megalázó bánásmód abszolút tilalma megsértésének lennének kitéve, [38] majd kiterjesztették azokra a helyzetekre, amikor a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog kerülhet veszélybe. [39] Ezt a tesztet egy jól körülhatárolt, uniós szinten harmonizált jogterületen belül dolgozták ki és alkalmazzák. Ezzel az ítélkezési gyakorlattal a Bíróság bírósági döntés révén bevezetett egy íratlan indokot az EEP végrehajtásának kivételes megtagadására. [40]

56. Amint azonban a Bíróság az Openbaar Ministerie ítéleteiben világossá tette, az a végrehajtó igazságügyi hatóság, amely olyan információkkal rendelkezik, amelyek a kibocsátó tagállam igazságszolgáltatásának függetlenségét érintő rendszerszintű vagy általános hiányosságokról tanúskodnak, nem vitathatja el *minden olyan bíró és bíróság* 2002/584 kerethatározat értelmében vett „kibocsátó igazságügyi hatóságnak” minősülését, amelyek jellegüknél fogva a végrehajtó

[35] Uo., 60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

[36] Az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló, 2002. június 13-i módosított tanácsi kerethatározat (HL 2002. L 190., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 34. o.).

[37] 2020. december 17-i Openbaar Ministerie (A kibocsátó igazságügyi hatóság függetlensége) ítélet (C-354/20 PPU és C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033); 2022. február 22-i Openbaar Ministerie (A kibocsátó tagállam törvényei által létrehozott bíróság) ítélet (C-562/21 PPU és C-563/21 PPU, EU:C:2022:100).

[38] Lásd többek között: 2016. április 5-i Aranyosi és Căldăraru ítélet (C-404/15 és C-659/15 PPU, EU:C:2016:198).

[39] Lásd: 2018. július 25-i Minister for Justice and Equality (Az igazságszolgáltatási rendszer hiányosságai) ítélet (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

[40] Lásd e kérdést illetően: az M. D.ügyre vonatkozó indítványom (C-819/21, EU:C:2023:386, 30–34. pont).

hatalomtól teljes mértékben függetlenül járnak el. Az ilyen hiányosságok fennállása ugyanis nem szükségképpen hat ki minden határozatra, amelyet az említett tagállam bíróságai az egyes esetekben meghozhatnak. A Bíróság kifejtette, hogy az ezzel ellentétes értelmezés a kölcsönös bizalom és elismerés elve tekintetében alkalmazható korlátozások „kivételes körülményeken” túli kiterjesztéséhez vezetne azáltal, hogy ezen elvek alkalmazásának általános kizárását eredményezné egy egész tagállam tekintetében. Ez többek között aláásná a 2002/584 kerethatározat céljának elérését, és megkérdőjelezné az e kerethatározat alapjául szolgáló kölcsönös bizalom és kölcsönös elismerés elvét. [41]

57. Nyilvánvaló tehát, hogy az Openbaar Ministerie ügyekben szóban forgóhoz hasonló helyzetekben az adott tagállam igazságszolgáltatási rendszerének rendszerszintű hiányosságai *hatással lehetnek, de nem feltétlenül*, az alapeljárás tárgyát képező jogvita eldöntésének módjára. Ezzel szemben a jelen ügyben ezek a következmények a kérdést előterjesztő bíróság előtt szóban forgó helyzet velejárói lehetnek. Amint azt a jelen indítvány következő szakasza kifejti, az ítélkező testületben helyet foglaló egyes bíráknak olyan jogi kérdésben kell dönteniük, amelyben potenciálisan személyes érdekeltségük áll fenn, mivel döntésük befolyásolhatja saját jogi helyzetüket. Így, még ha az Openbaar Ministerie ítéleteket alátámasztó logikát alkalmaznánk is, a szóban forgó bírák állítólagos pártatlanságának az alapügyben szereplőhöz hasonló jogvitákra gyakorolt esetleges hátrányos hatásának kockázata magából a dolog természetéből fakad.

58. A fentiek fényében véleményem szerint az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUSZ 19. cikk (1) bekezdését a Charta 47. cikkével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy a bírói kinevezés körülményei önmagukban is utalhatnak arra, hogy a bíró nem felel meg a függetlenség és pártatlanság követelményének, ha e körülmények olyan jellegű és súlyú szabálytalanságot eredményeznek, amely az érintett bíró függetlenségével és pártatlanságával kapcsolatban a jogalanyokban jogos kétségeket ébreszt.

2. A második kérdés

59. Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi a Bíróságtól, hogy az EUSZ 19. cikk (1) bekezdését a Charta 47. cikkével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha olyan bírákat is magában foglaló ítélkező testület végzi annak vizsgálatát, hogy valamely nemzeti bíró megfelel-e a függetlenség és pártatlanság követelményének, akik kinevezésük módja miatt a vizsgált bíróéhoz hasonló helyzetben lehetnek.

60. Úgy vélem, hogy a kérdésre igenlő választ kell adni.

61. Aligha kell elöljáróban hangsúlyoznom, hogy – az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének és a Charta 47. cikkének megfelelően – *minden* olyan ítélkező testületnek, amely az uniós jog hatálya alá tartozó területeken hatáskörrel rendelkezik, az eljárás *bármely* szakaszában eljárva *bármely* jogvitában eleget kell tennie a bírói függetlenség követelményének.

[41] Lásd ebben az értelemben: 2020. december 17-i Openbaar Ministerie (A kibocsátó igazságügyi hatóság függetlensége) ítélet (C-354/20 PPU és C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, 41–43. pont); 2022. február 22-i Openbaar Ministerie (A kibocsátó tagállam törvényei által létrehozott bíróság) ítélet (C-562/21 PPU és C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 63. és 82–102. pont).

62. A Bíróság következetesen kimondta, hogy az EUSZ 19. cikk konkretizálja az EUSZ 2. cikkben foglalt jogállamiság értékét.[42] A független bíróság általi hatékony bírósági felülvizsgálathoz való jogra – amelyet most a Charta 47. cikke rögzít – a Bíróság úgy hivatkozott, mint a jogállamiság létének velejárója.[43] A független és pártatlan bírósághoz való fordulás garanciái ezzel szemben a tisztességes eljáráshoz való jog sarokkövét képezik.[44]

63. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a „bírói függetlenség" uniós jogi fogalma két szempontot foglal magában. Az első – külső – szempont azt követeli meg, hogy az érintett fórum teljesen autonóm módon gyakorolja feladatkörét anélkül, hogy bármilyen hierarchikus kapcsolatban lenne, vagy bárkinek alá lenne rendelve, és anélkül, hogy bárhonnan utasításokat kapna, így védett az olyan külső beavatkozással vagy nyomással szemben, amely veszélyeztetheti tagjai határozathozatalának függetlenségét, és határozataikat befolyásolhatja.[45]

64. A második szempont – amely a jelen eljárásban releváns – belső jellegű, és a „pártatlanság" fogalmával áll összefüggésben. Egyenlő távolságot kell tartani a jogvitában részt vevő felektől, illetve e feleknek a jogvita tárgyához fűződő mindenkori érdekeitől. Ez utóbbi szempont megköveteli az objektivitást, valamint azt, hogy a jogvita megoldása során a jogszabály szigorú alkalmazásán kívül semmilyen más érdek ne érvényesüljön.[46]

65. Amint azt Ruiz-Jarabo Colomer főtanácsnok a De Coster ügyre vonatkozó indítványában hangsúlyozta, a pártatlanság „a kezdeti közömbösség pszichológiai hozzáállását" követeli meg a bíráktól a jogviták tekintetében annak érdekében, hogy (látszólag is) egyenlő távolságra legyenek a felektől.[47] Tágabb értelemben azt mondanám, hogy a pártatlanság megköveteli, hogy a bírák ne legyenek érdekeltek, elfogultak vagy részrehajlóak az általuk tárgyalt jogvitákban, valamint minden felet egyenlően és tisztességesen kezeljenek. Ezeket az elveket tükrözi a jelen indítvány bevezetőjében említett latin jogelv – *nemo iudex in causa sua* –, amelyre számos főtanácsnoki indítvány[48] és az EJEB[49] is hivatkozott.

66. Magától értetődőnek tűnik számomra, hogy egy olyan esetben, amikor egy adott bíró bírói függetlenségének kérdéseit egy ítélkező testület vizsgálja, e testület tagjai nem lehetnek maguk is érintettek ugyanezekben a kérdésekben. Ez azt jelenti, hogy amennyiben egy bíró függetlenségét egy állítólagosan jogellenes kinevezési eljárás alapján kérdőjelezik meg, az ügyet vizsgáló bírákat nem nevezhetik ki ugyanezen (vagy azzal egyenértékű) eljárás keretében.

67. Ellenkező esetben lehet, hogy nem közömbösek – vagy legalábbis nem tűnnek közömbösnek – a szóban forgó jogi kérdések iránt, mivel olyan kérdésben döntenének, amely közvetlenül érinti őket. Valójában saját független bírói jogállásuk kérdőjeleződhetne meg, ha ők vizsgálnák a fél által

[42] Lásd ebben az értelemben: 2023. június 5-i Bizottság kontra Lengyelország (A bírák függetlensége és magánélete) ítélet (C-204/21, EU:C:2023:442, 69. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[43] Lásd ebben az értelemben: 2018. február 27-i Associação Sindical dos Juízes Portugueses ítélet (C-64/16, EU:C:2018:117, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[44] Lásd többek között: 2023. június 5-i Bizottság kontra Lengyelország (A bírák függetlensége és magánélete) ítélet (C-204/21, EU:C:2023:442, 71. pont).

[45] Lásd legutóbb: 2024. december 19-i Vivacom Bulgaria ítélet (C-369/23, EU:C:2024:1043, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[46] Uo., 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

[47] C-17/00, EU:C:2001:366, 93. pont, hivatkozással P. Calamandrei jogász írásaira.

[48] Lásd különösen: Hogan főtanácsnok Banco de Santander ügyre vonatkozó indítványa (C-274/14, EU:C:2019:802, 31. pont); Bobek főtanácsnok Adler Real Estate és társai ügyre vonatkozó indítványa (C-546/18, EU:C:2021:219, 64. pont); Tanchev főtanácsnok A.B. és társai (A legfelsőbb bíróság bíráinak kinevezése – Jogorvoslat) ügyre vonatkozó indítványa (C-824/18, EU:C:2020:1053, 134. pont); Ćapeta főtanácsnok Vivacom Bulgaria ügyre vonatkozó indítványa (C-369/23, EU:C:2024:612, 28. pont).

[49] Lásd többek között: EJEB, 2023. november 23., Wałęsa kontra Lengyelország (CE:ECHR:2023:1123JUD005084921, 180. §).

felvetett kérdéseket. Következésképpen a legtöbb jogalany valószínűleg azon a véleményen lenne, hogy e bíráknak személyes érdeke fűződik az eljárás kimeneteléhez, és mint ilyenek, nem lehetnek teljesen pártatlanok.

68. Következésképpen véleményem szerint a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUSZ 19. cikk (1) bekezdését a Charta 47. cikkével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy amennyiben egy bíró függetlenségét vagy pártatlanságát az ítélkező testület egy állítólagosan jogellenes kinevezési eljárás miatt vizsgálja, az ügyet vizsgáló bírákat nem nevezhetik ki ugyanilyen vagy azzal egyenértékű eljárás keretében.

3. A harmadik kérdés

69. Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi, hogy az EUSZ 19. cikk (1) bekezdését a Charta 47. cikkével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy az egyes bírák függetlenségét vizsgáló nemzeti bíróság köteles a vizsgálatot végző ítélkező testületet olyan bírák részvétele nélkül létrehozni, akik esetleg nem pártatlanok vagy nem tűnnek pártatlannak,, és ha ez így van, milyen intézkedéseket kell e célból hozni.

70. Amint azt a Bíróság következetesen megállapította, az EUSZ 19. cikknek a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett (1) bekezdése közvetlen hatállyal rendelkezik. [50]

71. Ennek megfelelően, ha valamely nemzeti jogszabály vagy gyakorlat nincs összhangban az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésében és a Charta 47. cikkében foglalt követelményekkel, a kérdést előterjesztő bíróság köteles mindent megtenni az összeegyeztethetetlenség megszüntetése érdekében annak céljából, hogy az előtte folyamatban lévő jogvitában biztosítsa az uniós jog követelményeinek teljes érvényesülését, és ezáltal garantálja az érintett felek tisztességes eljáráshoz való jogát. [51]

72. Hogy a jelen esetben a kérdést előterjesztő bíróság ténylegesen milyen konkrét intézkedést hozhat (vagy kellene hoznia), az leginkább a nemzeti jogtól függ. A nemzeti eljárási autonómia elve értelmében ugyanis a nemzeti eljárások harmonizációjának hiányában az egyes tagállamok belső jogrendjének feladata kijelölni a hatáskörrel rendelkező bíróságokat és meghatározni az uniós jogrendből származó egyéni jogok védelmének biztosítására irányuló jogorvoslatok eljárási szabályait. Ez így van, feltéve hogy e nemzeti szabályok nem lehetnek kedvezőtlenebbek a hasonló jellegű belső jogi helyzetekre vonatkozókhoz képest (az egyenértékűség elve), és nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé az uniós jog által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve). [52]

73. Amennyiben tehát a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy a vonatkozó nemzeti jogszabályok alkalmazása – a jelenlegi formájukban, vagy egyszerűen csak a jelenlegi értelmezésük szerint – a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való egyéni jog megsértéséhez

[50] Lásd többek között: 2023. június 5-i Bizottság kontra Lengyelország (A bírák függetlensége és magánélete) ítélet (C-204/21, EU:C:2023:442, 78. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[51] Uo., 228. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

[52] Lásd legutóbb: 2025. április 3-i Kypriaki Dimokratia ítélet (C-283/24, EU:C:2025:236, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

vezetne, ez a bíróság a nemzeti szabályokat az uniós joggal összhangban értelmezheti,[53] vagy adott esetben a szóban forgó nemzeti rendelkezések alkalmazását mellőzheti,[54] hogy kizárja azokat a bírákat, akik az adott ügyben esetleg nem rendelkeznek, vagy akikről úgy tűnhet, hogy nem rendelkeznek a szükséges pártatlansággal.

74. Ez például azt jelentheti, hogy az alapeljárás tárgyát képező kérelmet egy kevesebb bíróból álló ítélkező testület tárgyalja, vagy hogy egy új sorshúzást követően más bírákat választanak ki az öt bíróból álló testület kiegészítésére. Természetesen más intézkedések is szóba jöhetnek. Az uniós jog főszabály szerint nem ír elő konkrét intézkedést, amennyiben a nemzeti jog által előírt intézkedés biztosítja az EUSZ 19. cikk (1) bekezdéséből és a Charta 47. cikkéből eredő elvek hatékonyságát.

75. A fenti 24., 38. és 43. pontban kifejtettek szerint úgy tűnik, hogy léteznek olyan általános nemzeti jogi elvek és szabályok, amelyek kitölthetik azt a lehetséges hiányt, amelyet a legfelsőbb bíróságról szóló törvényben a jelen ügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetek kezelésére vonatkozó különös szabályok hiánya jelent.

76. A fentiek fényében véleményem szerint a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUSZ 19. cikk (1) bekezdését a Charta 47. cikkével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy az ügyben eljáró ítélkező testületből ki kell zárni azokat a bírákat, akik a bírói függetlenséget érintő ügy felülvizsgálata során esetleg nem rendelkeznek, vagy akikről úgy tűnhet, hogy nem rendelkeznek a szükséges pártatlansággal. Az érintett tagállam belső jogrendjének feladata, hogy megállapítsa azokat a részletes eljárási szabályokat, amelyek biztosítják, hogy az ilyen ügyet olyan ítélkező testület tárgyalja, amely megfelel a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való alapvető jogból eredő követelményeknek.

V. Végkövetkeztetés

77. Végezetül azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság, Lengyelország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következő választ adja:

Az EUMSZ 19. cikk (1) bekezdését az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkével összefüggésben

a következőképpen kell értelmezni:

1) A bírói kinevezés körülményei önmagukban is utalhatnak arra, hogy a bíró nem felel meg a függetlenség és pártatlanság követelményének, ha e körülmények olyan jellegű és súlyú szabálytalanságot eredményeznek, amely az érintett bíró függetlenségével és pártatlanságával kapcsolatban a jogalanyokban jogos kétségeket ébreszt.

[53] E tekintetben a Bíróság következetesen kimondta, hogy az összhangban álló értelmezés kötelezettsége a nemzeti bíróságokat – ideértve a végső fokon eljáró bíróságokat is – arra kötelezi, hogy adott esetben módosítsák az állandó nemzeti ítélkezési gyakorlatot, amennyiben az a belső jognak az uniós jog céljaival összeegyeztethetetlen értelmezésén alapul. Következésképpen valamely nemzeti bíróság többek között nem tekintheti megalapozottan úgy, hogy valamely nemzeti rendelkezést csupán amiatt nem tud az uniós joggal összhangban értelmezni, hogy e rendelkezést korábban állandó jelleggel e joggal összeegyeztethetetlen módon értelmezték. Lásd ebben az értelemben: 2025. április 30-i CT ítélet (C-370/24, EU:C:2025:300, 44. és 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[54] Lásd további hivatkozásokkal: 2019. június 24-i Popławski ítélet (C-573/17, EU:C:2019:530, 58. pont).

2) Amennyiben egy bíró függetlenségét vagy pártatlanságát az ítélkező testület egy állítólagosan jogellenes kinevezési eljárás miatt vizsgálja, az ügyet vizsgáló bírákat nem nevezhetik ki ugyanilyen vagy azzal egyenértékű eljárás keretében.

3) Az ügyben eljáró ítélkező testületből ki kell zárni azokat a bírákat, akik bírói függetlenséget érintő ügy felülvizsgálata során esetleg nem rendelkeznek, vagy akikről úgy tűnhet, hogy nem rendelkeznek a szükséges pártatlansággal. Az érintett tagállam belső jogrendjének feladata, hogy megállapítsa azokat a részletes eljárási szabályokat, amelyek biztosítják, hogy az ilyen ügyet olyan ítélkező testület tárgyalja, amely megfelel a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való alapvető jogból eredő követelményeknek.